ПРОТОКОЛ № 4

засідання кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету "Запорізька політехніка"

03 жовтня 2025 р. м. Запоріжжя

Голова: в.о. завідувача кафедри конституційного, адміністративного та трудового права, д.ю.н., проф. Максакова Руслана Миколаївна.
Секретар: доц. Баєва Лілія Вікторівна

ПРИСУТНІ:
доктор юрид. наук, проф. Максакова Р.М., доктор юрид. наук, проф. Бостан С.К., доктор держ. упр., проф. Буканов Г.М., доктор юрид. наук, проф. Пальченкова В.М., канд. юрид. наук, доц. Баєва Л.В., канд. юрид. наук, доц. Саміло Г.О., канд. юрид. наук, доц. Смолярова М.Л., канд. юрид. наук, доц. Купін А.П., канд. юрид. наук Астахов Д.С., канд. юрид. наук Гаврилов Ю.Г., ст. викл. Майстро Д.М., аспірантка Свистунова О.В.

Про попередній розгляд дисертації аспірантки кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Свистунової Олени Вікторівни на тему «Конституційне право громадян України на соціальний захист» (науковий керівник – к.ю.н., доцент М.Л. Смолярова).

СЛУХАЛИ: доповідь аспірантки О.В. Свистунової по результатам дисертаційного дослідження.

ПИТАННЯ: Під час обговорення учасники засідання поставили доповідачу запитання

Пальченкова В.М.:
1. Які основні міжнародні стандарти соціального захисту вплинули на формування конституційного права громадян України у цій сфері?
2. Як пропоновані у дисертації практичні рекомендації можуть впливати на вдосконалення національного законодавства?

Бостан С.К.:
1. Які методи наукового пізнання (загальнонаукові та спеціально-правові) використовувалися у дисертації для аналізу конституційного права на соціальний захист?
2. Яким чином методологія дослідження дозволила виявити прогалини у законодавстві та запропонувати конкретні механізми удосконалення соціального захисту?

Буканов Г.М.:
1. Як у дисертації поєднано теоретичний та практичний аналіз у контексті правозастосовної практики органів соціального захисту?
2. Яким чином результати вашого дослідження можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування?

Купін А.П.:
1. Чи враховано у дисертації специфіку соціального захисту різних категорій громадян, зокрема ветеранів та осіб з інвалідністю?
2. Які основні труднощі виникають при впровадженні запропонованих механізмів соціального захисту на практиці?

Саміло Г.О.:
1. Які проблеми виникають на практиці при застосуванні законодавства про соціальний захист під час воєнного стану?
2. Чи були проведені порівняльні дослідження досвіду інших держав щодо соціального захисту у воєнний час, і як їх можна адаптувати до українських реалій?

Баєва Л.В.
1 . Які механізми забезпечення права на соціальний захист в умовах воєнного стану є найефективнішими та чому?
2. Чи передбачаєте Ви у своїх рекомендаціях удосконалення організаційних чи фінансових механізмів соціального захисту під час кризових ситуацій?

Максакова Р.М.:
1. Як введення воєнного стану вплинуло на реалізацію конституційного права громадян на соціальний захист?
2. Чи змінилося законодавче регулювання соціальних виплат та пільг під час воєнного стану?

Астахов Д.С.:
1. Які теоретико-правові підходи Ви пропонуєте для посилення гарантій соціального захисту у післявоєнний період?
2. Які норми чинного законодавства України Ви вважаєте недостатньо ефективними в частині соціального захисту внутрішньо переміщених осіб?

Гаврилов Ю.Г.:
1. Чи можна вважати обмеження деяких соціальних гарантій у воєнний час виправданими з точки зору конституційного права?
2. Як, на Вашу думку, має забезпечуватися баланс між оборонними потребами держави та соціальними правами громадян у період війни?

ВИСТУПИЛИ:
Бостан С.К.: зазначив, що дисертаційна робота виконана на високому

науковому рівні. Аналіз змісту дисертації та супровідних матеріалів свідчить про глибоке опрацювання теми, належне обґрунтування теоретичних положень, системний підхід до розкриття проблематики, а також про достатній рівень апробації результатів дослідження на науково-практичних заходах. Основні положення дисертації опубліковано у провідних фахових виданнях України та за кордоном, що підтверджує їх наукову вагомість.
Втім, висловлено окремі зауваження щодо уточнення термінологічного апарату, оскільки деякі поняття у змісті дисертації подані без урахування всіх елементів юридичної категорії (наприклад, поняття «правове забезпечення» потребує чіткого розмежування з категорією «правова реалізація»). Крім того, у назвах окремих підрозділів доцільно зробити акценти більш прикладними, що забезпечить кращу відповідність формулювань їх змістовному наповненню.
У цілому дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, отримані у ній висновки та пропозиції мають ознаки наукової новизни й практичну цінність, а результати можуть бути використані у правотворчій та правозастосовній діяльності, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін конституційно-правового спрямування та дисципліни «Право соціального забезпечення».

Пальченкова В.М.: підкреслила актуальність теми дисертаційного дослідження, зазначила, що наукові висновки, положення і рекомендації, одержані О.В. Свистуновою в процесі роботи, відрізняються науковою новизною, оскільки в дисертації конституційне право громадян на соціальний захист розглядається з урахуванням проблем його реалізації та забезпечення в умовах воєнного стану і післявоєнної відбудови.
Втім, висловлено окремі зауваження. Зокрема, під час періодизації розвитку права на соціальний захист за законодавчим підходом здобувачка допустила незначні неточності при характеристиці законодавства періоду Української Народної Республіки та Директорії. Крім того, у тексті роботи досить часто повторюється поняття «соціальний захист», що доцільно стилістично урізноманітнити шляхом використання синонімічних або контекстуально близьких конструкцій.
У цілому зауваження не зменшують загальної теоретичної та практичної цінності дисертації. Пропозиції автора є обґрунтованими, науково новими та мають прикладний характер, що свідчить про високий рівень підготовки здобувачки та завершеність її дослідження.

Смолярова М.Л., науковий керівник : Позитивно охарактеризувала здобувачку О.В. Свистунову та результати її наукової діяльності. Відзначила широту набутих нею компетентностей і сформованих навичок дослідниці, підкреслила своєчасність і повноту виконання здобувачкою індивідуального плану роботи. Звернула увагу на активну участь О.В. Свистунової у науково-практичних конференціях національного та міжнародного рівня.
Науковий керівник акцентувала, що результати дисертаційного дослідження мають значну наукову та практичну цінність, про що свідчать публікації

авторки у фахових виданнях та довідки про прийняття до впровадження її науково-прикладних пропозицій. Зокрема, вони були використані під час підготовки проекту Соціального кодексу України, проектів Цільової програми соціальної підтримки населення Запорізької області на 2025–2029 роки та Комплексної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2025–2026 роки.

Дисертаційна робота повністю відповідає обраній темі, всебічно розкриває її зміст і підтверджує, що здобувачкою повністю вирішено поставлені в дослідженні завдання. Отримані результати є достовірними, мають ознаки наукової новизни та практичної значущості, що свідчить про високий рівень професійної підготовки здобувачки та завершений характер проведеного дослідження.

УХВАЛИЛИ:

Прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи О.В. Свистунової

ВИСНОВОК

Засідання кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

«Конституційне право громадян України на соціальний захист» здобувачки ступеня доктора філософії Олени СВИСТУНОВОЇ за спеціальністю 081 – «Право» галузі знань 08 «Право»

Актуальність теми дослідження. Дисертаційна робота є актуальною, оскільки в умовах воєнного стану, соціально-економічних викликів та післявоєнної відбудови України особливої ваги набуває забезпечення конституційного права громадян на соціальний захист. Розробка науково обґрунтованих механізмів реалізації цього права сприяє підвищенню ефективності державної соціальної політики, зміцненню соціальної справедливості та наближенню національної правової системи до європейських стандартів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних тем кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка», зокрема: «Право та державознавство в умовах сучасних глобалізаційних процесів» (державний реєстраційний номер 012021); «Формування та реалізація державної політики у сфері юридичної освіти та науки» (державний реєстраційний номер 012024).

Тема дисертаційного дослідження узгоджується з планами наукової роботи кафедри, відповідає стратегічним напрямам наукової діяльності університету, а також положенням Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, у частині забезпечення права на соціальний захист, а також Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої

Постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21, де серед пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права визначено правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини, що включають проблематику належного соціального забезпечення та гарантії реалізації прав людини.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у системному аналізі конституційного права громадян України на соціальний захист та його юридичних гарантій, дослідженні практичних проблем реалізації та забезпеченні права в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови, а також у вироблені науково обґрунтованих заходів щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування з урахуванням європейських стандартів:

уперше:

– комплексно проаналізовано проблеми реалізації та забезпечення конституційного права громадян України на соціальний захист в умовах воєнного стану, поєднуючи доктринальні положення та правозастосовну практику;

– запропоновано інтеграційно-орієнтований підхід до правового забезпечення соціального захисту, спрямований на ефективну реалізацію конституційного права людини на соціальний захист та врахування сучасних соціально-економічних викликів, принципів сталого розвитку й європейських стандартів у сфері соціальної політики;

– визначено особливості юридичних гарантій конституційного права на соціальний захист в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови, проведено комплексний аналіз інституційних, процесуальних та матеріально-правових механізмів його забезпечення, оцінено їх ефективність, виявлено прогалини у законодавстві й практиці застосування та обґрунтовано заходи підвищення рівня правозахисного забезпечення соціальних прав громадян;

удосконалено:

– визначення поняття «концепція соціального захисту» як науково-правової моделі, що узагальнює основні ідеї, принципи та напрями розвитку системи соціального захисту та визначає методологічні засади вдосконалення її нормативно-правового регулювання;

– сучасну концепцію «рівності та інклюзії» у сфері соціального захисту, зокрема впровадження стандартів доступності у фізичній, цифровій, інформаційній та соціальній сферах, створення механізмів контролю за їх дотриманням та застосування податкових і фінансових стимулів для бізнесу й громадських організацій;

– періодизацію етапів становлення та розвитку системи соціального захисту за законодавчим підходом – запропоновано авторську періодизацію, яка охоплює десять історичних етапів: від зародження форм соціальної допомоги у Київській Русі до сучасного процесу конституційного закріплення та наближення до європейських стандартів;

– доктринальні підходи до забезпечення громадян конституційними гарантіями соціального захисту з урахуванням судової практики ЄСПЛ, національної судової практики та міжнародних актів, що дозволяє більш чітко закріпити

ключові елементи права на соціальний захист, зокрема: право на мінімальний рівень забезпечення, принцип недискримінації, право на ефективний захист, гарантії для уразливих категорій населення, прозорість і доступність інформації, механізми моніторингу та контролю;

– механізми реалізації конституційного права на соціальний захист у сучасній правовій системі України, що включають уточнення та систематизацію законодавчих положень, усунення суперечностей між законами, закріплення чітких процедур доступу громадян до соціального захисту та забезпечення фінансових, організаційних і інституційних інструментів для практичної реалізації права;

отримало подальший розвиток:

– положення про конституційне право на соціальний захист як загальну юридичну категорію, що визначає основний правовий фундамент системи соціального захисту та передбачає дотримання суб'єктивних прав і обов'язків усіма учасниками соціально-правових відносин;

– механізми удосконалення нормативної бази забезпечення конституційного права на соціальний захист, зокрема шляхом закріплення у проекті Соціального кодексу України основних правових принципів регулювання відносин у сфері соціального захисту, гарантування права на соціальний захист визначеному колу осіб, забезпечення гендерної рівності у цій сфері, а також створення Єдиного електронного реєстру отримувачів соціальної підтримки;

– комплексні заходи для вирішення проблем реалізації конституційного права на соціальний захист, включаючи юридичний аудит та аналіз нормативно-правової бази, ухвалення уніфікованого законодавчого акту, забезпечення правової визначеності, гармонізацію з міжнародними стандартами, встановлення спрощеної процедури судового захисту та проведення інституційних змін;

– положення щодо аналізу практики соціального захисту в економічно розвинених європейських країнах, що дозволяє Україні врахувати різноманітність правових підходів і розробити ефективну, прозору та стійку систему соціального захисту;

– пропозиції щодо впровадження електронних послуг, створення єдиного порталу соціальних послуг, інтеграції баз даних різних державних установ та використання цифрових посвідчень особи для підвищення ефективності та прозорості системи соціального захисту.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань у процесі дослідження використовувалися загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Формально-логічний метод застосовувався для визначення теоретичних підходів до розуміння концепції соціального захисту в межах конституційного права. Метод узагальнення використовувався при обґрунтуванні та систематизації напрямів удосконалення правового регулювання і механізмів реалізації права на соціальний захист. Діалектичний метод забезпечив дослідження юридичної природи поняття, сутності та ознак конституційного права громадянина на соціальний захист. Структурно-функціональний метод дозволив комплексно охарактеризувати систему

гарантій забезпечення конституційного права на соціальний захист в Україні та запропонувати шляхи її вдосконалення. Історико-правовий метод сприяв усвідомленню генези становлення та розвитку конституційного права громадянина на соціальний захист в Україні, особливостей його еволюції у різні історичні періоди та оцінці змін фундаментальних концептів. Порівняльно-правовий метод застосовувався для порівняння конституційного закріплення права на соціальний захист в Україні та країнах ЄС, а також для вивчення моделей соціального захисту, що реалізуються в європейських державах, з метою визначення найкращих практик, які можуть бути адаптовані в Україні. Крім того, використовувалися спеціальні методи дослідження державно-правових явищ, запозичені з інших наук, що забезпечило періодизацію етапів становлення та розвитку конституційного права громадянина на соціальний захист в Україні, а також всебічний аналіз поглядів інших авторів та різних аспектів досліджуваної проблематики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові розробки, отримані у дисертаційній роботі, доведено до рівня теоретичних положень, методичних рекомендацій і практичних пропозицій. Вони можуть бути використані у подальших фундаментальних, загальнотеоретичних, галузевих і прикладних дослідженнях, присвячених проблематиці конституційного права громадян України на соціальний захист.

Впровадження результатів дисертації. Розроблені під час дисертаційного дослідження практичні рекомендації та пропозиції впроваджені у практичну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування при розробленні проектів Цільової програми соціальної підтримки населення Запорізької області на 2025–2029 роки та Комплексної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на період 2025–2026 років (акт впровадження від 22.09.2025 р.), а також у освітній процес Національного університету «Запорізька політехніка» при викладанні навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» (акт впровадження від 28.08.2025 р.). Висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, враховуватимуться під час підготовки проекту Соціального кодексу України (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження за напрямом: «Конституційне право громадян України на соціальний захист» № 53д9/10-2025/183620 від 08.08.2025 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування та прикладні дослідження виконані здобувачкою самостійно на основі комплексного аналізу та узагальнення наукових джерел, нормативно-правових актів і практики їх застосування. Усі сформульовані в дисертаційній роботі положення, висновки й пропозиції є результатом особистих досліджень авторки, виконаних без порушення принципів академічної доброчесності.

Оцінка мови та стиль дисертації. Дисертаційна робота є завершеним і цілісним науковим дослідженням. Матеріали дисертації структуровані послідовно, логічно викладені та забезпечують ясність викладу наукових положень. Роботу написано із застосуванням сучасної загальновизнаної наукової термінології. Стиль викладу матеріалів, результатів дослідження та

висновків є логічним, обґрунтованим і сприяє доступності їх сприйняття та подальшого використання у науковій, освітній та практичній діяльності.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та результати дослідження О.В. Свистунової були оприлюднені та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: на I –ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Забезпечення прав людини: національний та міжнародний виміри» (м. Вінниця, 10 грудня 2021 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми захисту прав громадян України на працю та соціальний захист на шляху до Євроінтеграції: сучасні реалії та виклики часу» (м. Харків, 7 жовтня 2022 року); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Дніпро, 23 листопада 2022 року); IV Всеукраїнської наукової конференції «Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу» (м. Хмельницький, 17 квітня 2023 року); Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 18 травня 2023 року); III Міжнародної конференції «Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики» (м. Кропивницький, 06 жовтня 2023 року); VI Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 96-річчю з дня народження члена кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. «Актуальні проблеми приватного та публічного права» (м. Харків, 29 березня 2024 року); Науково-практичної конференції «Тиждень науки-2024» (Запоріжжя, 15–19 квітня 2024 року); Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого діяча науки техніки України, доктора юридичних наук, професора Ярошенко О.М. (м. Харків, 10 жовтня 2025 року).

УХВАЛИЛИ: з урахуванням зазначеного, на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та трудового права НУ «Запорізька політехніка»

Дисертація Олени Свистунової «Конституційне право громадян України на соціальний захист» є завершеною науковою працею, у якій обґрунтовано нові теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації щодо реалізації та забезпечення конституційного права громадян на соціальний захист.

У 16 наукових публікаціях повністю відображено основні результати дисертаційного дослідження, з яких 6 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 стаття - у науковому періодичному виданні держави країн Європейського Союзу (Республіки Польща).

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Олени Свистунової дисертація «Конституційне право громадян України на соціальний захист» рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Присутні на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка» подають вченій раді закладу пропозицію щодо кандидатур до складу разової ради для розгляду та захисту дисертаційної роботи Олени Свистунової у такому складі:

МАКСАКОВА Руслана Миколаївна, д.ю.н., професор, в.о завідувача кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка» МОН України – голова ради;

МЕЛЬНИЧУК Ольга Федорівна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри публічно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського МОН України – опонент;

НАЛИВАЙКО Лариса Романівна, д.ю.н., професор, помічник ректора, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ МВС України – опонент;

АНІЩЕНКО Михайло Анатолійович, к.ю.н., доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради МОН України – опонент;

КИРИЧЕНКО Юрій Вікторович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри «Політологія та загальноправові дисципліни» Національного університету «Запорізька політехніка» МОН України – рецензент.

Компетентність запропонованих кандидатур членів до складу разової ради відповідає вимогам пунктів 14 -16 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами).

Результати голосування :

Рекомендувати подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді дисертацію Олени Свистунової «Конституційне право громадян України на соціальний захист»

«за» – 11;
«проти» – 0;
«утримались» – 0.

Головуючий на засіданні, д.ю.н., професор,
в.о. завідувача кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права……Руслана МАКСАКОВА

Секретар на засіданні, доцент
кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права……Лілія БАЄВА